

VOORAF

Dick de Jong

Hoewel het misschien wat vroeg is, blikken we toch alvast even terug op het afgelopen jaar. En de conclusie is dan dat het een goed jaar was. Qua bezoek, qua omzet, qua exposities. En dat heeft verschillende redenen; wellicht meerdere redenen. De komende edities van Beknopt gaan we daar in dit 'woord vooraf' kort aandacht schenken.

Daarbij komend dan elementen aan de orde als respect, iets uitdragen, een ander een plek gunnen, belangstelling en plezier in je werk hebben. In een vrijwilligersorganisatie als de onze is dit plezier de grootste reden. Het naar de zin hebben en gewaardeerd worden zijn hier feitelijk synoniemen aan. Er zijn ook gevolgen aan: lekker in je vel zitten en open staan voor je collega's en het bezoekerspubliek. Laten we daarom afspreken dat we allemaal in De Koperen Knop organisatie ervoor zorgen dat iedereen plezier in het werk heeft en vooral ook houdt.

Ook het samenstellen van deze Beknopt gaf veel plezier, zij het wat later dan gebruikelijk.

KNAAPJES

De hoofdtaak van een museum is verzamelen van een collectie. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen een hoofdcollectie en een bij-collectie. Die laatste is ondergeschikt aan de eerste. Zo laat deze foto van kledinghangers een dergelijke ondergeschikte collectie zien. Ze zijn het museum binnengekomen samen met de schenking van kleding. Maar als we ze op de foto zetten, zoals dat hiernaast is gebeurd, blijkt ineens dat het in feite ook weer om een hoofdcollectie zou kunnen gaan.

De term voor kleeerhanger komt van de functie van een 'knaap' (een knecht) die vroeger kleding netjes ophing. Vaak noemen we ze **knaapje**, om de ondergeschiktheid te benadrukken.

ZOMERAVOND IN DE MUSEUMTUIN

column Liesbeth Leenman

Een paar weken geleden overkwam het me dat ik een half uur te vroeg was voor een vergadering in De Koperen Knop.

Gelukkig was het een prachtige avond. Zo één, volmaakt van temperatuur en licht na een zonnige nazomerdag. Een geweldig moment om eens rustig de tuin van het museum in te dwalen, besloot ik. De koe aan de rand van het griendje leek het met me eens te zijn; ze zei tenminste geen boe of bah en staarde me dromerig na. Misschien verlangde ze met me mee te lopen. Ik liep echter alleen verder, het zacht ruisende griendje voorbij, al dieper de tuin binnen dringend. Naast me lag een schouw roerloos in het water van de sloot. Vanaf de overkant daarvan hielden 8 buurgeiten me nieuwsgierig in de gaten.

Aan het einde van de tuin, aan de grens van het weiland, stond een bankje onder een dikke treurwilg uitnodigend op me te wachten. Ik zette me erop en nam mijn omgeving in alle rust in ogeschouw. Een molen met draaiende wieken, gakkende ganzen in het land, een mauwende buizerd hoog in de lucht. Roerloze populieren, oud en dik, als grenswachters wakend. De Betuwespoorlijn wegdenkend een perfect weids uitzicht. Een zalige rust.

Veel te snel werd het tijd om terug te gaan, het brugje over, langs het mysterieuze eilandje naar de boomgaard. De zon tooide het geheel in een gouden gloed; het rijpe fruit gloeide rood en diepgeel op in haar stralen.

Innerlijk verzadigd, als uit een andere wereld komend, nam ik plaats aan de vergadertafel. Mezelf voornemend vaker de museumtuin in te wandelen. Ook in andere seizoenen en op andere tijden dan 's avonds.

Al was het alleen al om een o-zo-lyrisch stukje te kunnen schrijven voor de 'Beknopt' en hopelijk zo anderen te inspireren mijn voorbeeld te volgen. Absoluut het bezoeken waard!

CULTUUR-HISTORIE: VAN HAAG NAAR HEK

Aan de westkant van het museum is aan de weg een klein gazon. Dat stukje voortuin, beter zijtuin genoemd, is altijd al een zorgenkindjes geweest. Wat de functie 'vroeger' was weten we niet. Mogelijk werden er wat groenten geteeld, zoals bij veel boerderijen gebeurde met dergelijke overgeschooten stukjes. De boven de heg uitstekende boonstokken geven dit ook aan. Dat we weinig van het gebruik weten komt mede door de forse heg, die er eertijds voor stond. De foto laat een uit zijn krachten gegroeide heg zien. Het lijkt wel of er iets verdoezeld moest worden...

In elk geval past zo'n heg of haag bij een boerderij. Een boerderij ademt in alles – of tenminste veel – groen uit. Een steekje van elders kost niets en groeien doet het vanzelf.

In 1970 kreeg het pand een nieuwe functie en een nieuwe eigenaar. De familie De Kok-de Vos. Er werd vervolgens jaren verbouwd en gerestaureerd en aansluitend aan de langslopende weg kwam ten westen een stukje gras, zoals dat er nu nog is. Hierbij valt het ook op dat het museumgebouw scheluw staat ten opzichte van de langslopende weg, de oude Giessendijk. Dat stamt uit de tijd dat er nog geen doorgaande weg over de dijk liep; toen werden de panden evenredig aan het achterliggende slotenpatroon gebouwd.

Huib de Kok was qua marketing mans genoeg om te snappen dat je daarvoor aan de kant van de weg geen forse heg moest laten groeien. Afgezien van het daardoor ontstane halfjaarlijkse werk (de heg snoei je voor 21 juni en voor 21 september doe je dat nog een keer. Huib wilde dat zijn pand in het zicht stond. Dus ging hij op zoek. Historiekenner als hij was, vond hij een schitterende oplossing. Aan de Doetseweg in Giessenburg was Arie Boer gevestigd. Arie kocht overal van alles op wat mogelijk geld zou opbrengen. Zo ook de hekwerken van de vroegere Huibjesbrug in Boven-Hardinxveld. Daarvan kocht Huib een aantal delen en maakte er een historisch verantwoord hekwerk van.

Het gebruiken van de hekwerken, die oorspronkelijk deel hebben uitgemaakt van de Huibjesbrug. Dat is nog eens de uitvoering geven aan de thans zo veel besproken duurzaamheidsgedachte. En tegelijkertijd wordt een nieuwe functie gegeven aan iets uit de cultuurhistorie van het dorp.

Foto: collectie Arie van Noordenne.

DE EXPOSITIE TROUWEN EN ROUWEN

Zoals de expositie Trouwen en Rouwen opgedeeld is in twee onderdelen, zo ging dat ook bij de opening ervan op 13 september 2025.

Twee sprekers namen ieder een deel voor hun rekening om het een of het ander te vertellen. Beiden wisten vanuit hun professie heel veel interessante en boeiende verhalen op te dissen. Helen Soeters als BABS (Buitengewoon Ambtenaar Burgerlijke Stand) met 25 jaar ervaring nam het publiek mee in de geschiedenis en de rituelen bij de huwelijksluiting. Jan Noordzij als begrafenisondernemer wist op integere wijze te spreken over de ervaringen in zijn loopbaan als zodanig de afgelopen 30 jaar.

Ook de strik van de daadwerkelijke opening bestond uit twee delen: een witte en een zwarte helft, die vakkundig door Helen en Jan ontknoopt werd.

Onder het genot van een hapje en een drankje werd de expositie met veel waardering bekeken en beoordeeld. En hier was geen zwart-wit denken bij!

Een expositie inrichten lijkt gemakkelijk, maar het is vaak een lastige en tijdrovende bezigheid, maar de voldoening achteraf maakt altijd weer alles goed...

DEPOTCOLLECTIE: VISFUIK VAN GLAS

Alida Ambachtsheer

De glazen visfuik is een zeer bijzonder object in de depotcollectie. De subtitel waaronder dit object ook bekend is, is grondelvanger. Het object is mond geblazen en heeft de vorm van een grote fles met aan de onderkant een trechter die naar binnen wijst met daarop een puntje waarop het aas bevestigd wordt. Aan de hals is een soort verdikking waar omheen een touw geknoopt werd. Het uiteinde van het touw werd vastgehouden of vastgebonden zodat de fuik naar boven kon worden gehaald.

De vis die hiermee gevangen werd is een grondel, vandaar de bijnaam van het object. De grondel is een kleine onopvallende vis die de laatste jaren voor behoorlijk wat ophef heeft gezorgd in vooral de Duitse wateren. Het is geen inheemse vis, maar komt oorspronkelijk uit de Zwarte en Kaspische Zee. Het bereikte de grote rivieren van Europa via ballastwater van schepen, dat in havens werd geloosd. De grondel is een echte overlever: hij kan zich snel aanpassen aan nieuwe leefgebieden en

plant zich razendsnel voort. Grondels zijn gravers en graven in de bodem van waterlichamen en veranderen zo de structuur van de bodem. Dit heeft grote gevolgen. Hierdoor verdwijnen planten en micro-organismen die belangrijk zijn voor het ecologisch evenwicht. Maar dit alles is het probleem van het heden. Deze grondelvanger komt uit de 19^e eeuw, zo rond 1850.

Er zullen destijds ook hier in de buurt problemen geweest zijn met deze kleine onbeduidende vissoort want een grondel blijft een grondel, een roofdier en een snelle voorplanter die veel schade kan berokkenen, ook in het verleden.

Een grondel

DE STERAPPEL

DE APPEL

De oogsttijd van het zachte zomerfruit ligt alweer even achter ons, maar het najaar is ook nog veelbelovend wat betreft de appels en peren die in dit seizoen de takken van de bomen sieren en ons verleiden tot het plukken ervan.

De Sterappel is daar een mooi voorbeeld van. Voor velen nog een magische naam. Als antwoord op de vraag bij de meeste, wat oudere mensen, naar een appelnaam van vroeger, krijgt u steevast die naam te horen, of andere namen voor dit bijzondere ras: namelijk Rode Ster; Binnenrode, Reinette Etoile. Al deze gegeven namen kloppen, veelal volksnamen, maar ook dat zijn synoniemnamen.

HERKOMST

De Sterappel werd in 1830 voor het eerst beschreven en zou uit Zuid-Limburg of het hieraan grenzende België (Luik) stammen. Volgens een oude fruitboer uit Moerslag zou volgens overlevering de Sterappel omstreeks het midden van de 18^e eeuw gevonden zijn in de omgeving van de oude vuursteenmijn, in het Savelsbos/Eijsderbosch, nabij Sint Geertruid. En inderdaad kwamen de eerste boomgaarden met Sterappels voor ten oosten van Maastricht.

BOOM

Volwassen Sterappelbomen zijn reeds van afstand te herkennen aan de soort. Zij krijgen (bij natuurlijke groei) een wat hoge en piramide achtige kroon, met vooral later wat hangend hout. De bomen kan men bij goede snoei ook breed laten worden.

De Sterappel heeft neiging tot het vormen van kale takken doordat hij op het eind van de scheuten bloemknoppen zet. Men noemt dit topbloeiers.

Men had snel door dat hij alleen geschikt was om op een sterk groeiende onderstam te worden geënt. Deze droeg nog het best vruchten. Ondanks de matige dracht van de Sterappel, kan men bij goede snoei wel 250 kilo vruchten halen per boom.

Er is geprobeerd de Sterappel op elke onderstam te enten, maar de meeste onderstammen geven of te weinig productie, of de vruchten worden te groot.

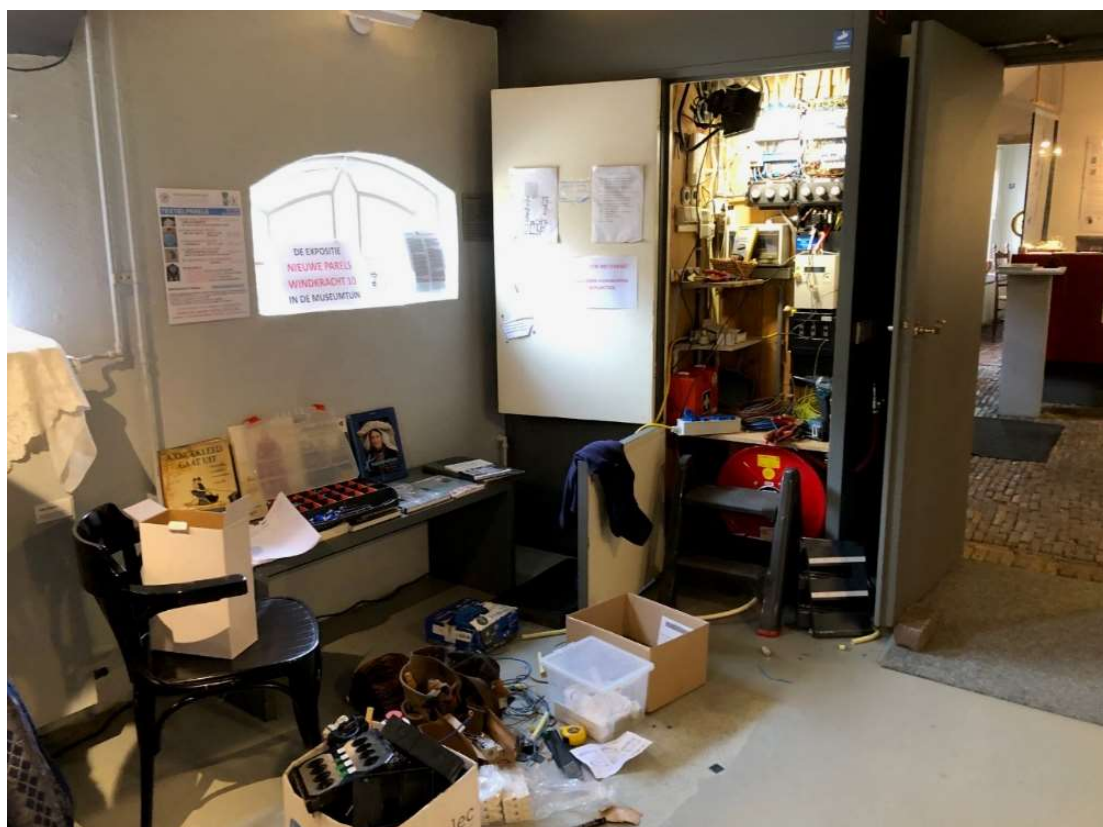
Sterappels kunnen uitstekend dienstdoen als windhaag en geven zelfs bij weinig snoei een redelijke oogst, ondanks dat het geen hoogproductief ras is. De oogst verschilt van jaar tot jaar, de ene keer is er een ruime opbrengst en een volgend jaar kan het karig zijn. Wat wel opvalt is dat er eigenlijk geen enkel jaar is dat de vruchten slecht van kwaliteit zijn. Het grootste percentage ligt steeds om en nabij de 10–15% slechte of aangestoken vruchten. Dit zonder elke vorm van ziektebestrijding, spuiten of wat dan ook.

Wilt u de Sterappel aanplanten, zorg dan voor een goede snoei en goede uitbuiging van de scheuten, zodat er zich voldoende korthout kan zetten. Sterappelbomen bloeien laat, wanneer de meeste bomen van andere rassen al in volle bloei staan, begint de Sterappel pas tekenen van leven te vertonen. Hij vraagt een erg nauwkeurige bestuiving. Gelijke bloeiers zijn onder andere Eijdsener- en Grosvelder Klumpke, Lombarts Calville en Cox Orange Pippin. Ziekten komen in de Sterappel weinig voor. Van kanker heeft hij geen last en schurft komt ook bijna niet voor. De vruchten vallen wel snel van de boom, hij is erg windgevoelig. Van de Sterappel zijn meerdere typen in omloop, wat hoofdzakelijk toe te schrijven is aan de onderstam, grondsoort, bemesting en andere teelt technische zaken.

VRUCHTEN

De vruchten van de Sterappelbomen worden niet bijzonder groot van formaat. Wel zijn deze egaal platrond van vorm. De schil is mooi glanzend glad, scharlaken rood van kleur op een groengele ondergrond.

Aan het werk

Kruisvoetkabinet

ROOD MET WITTE STIPPEN...

Dat de herfst zijn intrede heeft gedaan is duidelijk. Tijdens een rondgang ter voorbereiding van het onderhoudswerk aan de museumtuin kwam Piet Korevaar dit prachtige paddenstoeltje tegen. Die herfst en de daarop aansluitende winter wordt niet door iedereen als plezierig ervaren. Toch zijn er ook mensen die opbloeien als de dagen weer nadrukkelijk gaan korten. Die vinden daar gezelligheid in, maken graag heerlijke wandelingen door de afgewaide bladeren, zijn niet ondersteboven van een bui regen en genieten veelal zichtbaar van de wind.

COLOFON:

Teksten Alida Ambachtsheer, Liesbeth Leenman, Edith van der Hoogt, Anne-Marie Verhagen, Dick de Jong,
Eindredactie Dick de Jong (publicist)
Foto's Alida Ambachtsheer, Teuny Bakker, Liesbeth Leenman, Ewoud Klop, John Tomeij e.a.

AFMELDEN VOOR ONTVANGST:
DIRECTIESECRETARIAAT@KOPERENKNOP.NL

MUSEUM DE KOPEREN KNOP
het cultureel en historisch
centrum in de alblasterwaard

Binnendams 6 | 3373 AD Hardinxveld-Giessendam | 0184-611366
www.koperenknop.nl | koperenknop@koperenknop.nl | bank nl93rabo0395001005
open: di t/m vr 13-17 uur en za 11-17 uur groepen op afspraak

Quote:

De meeste mensen maken zich drukker om het einde van de maand dan om het einde van de wereld...